

AVRUPA KONSEYİ İÇİN YENİ MERKEZ: İSTANBUL

Avrupa Konseyi, gelecekte Avrupa Birliği'nin temelini oluşturmak gibi büyük bir hayalle 1949 yılında Strasbourg'da kurulmuş, ancak hedefini Brüksel merkezli gelişen Avrupa Ekonomik Topluluğu/Avrupa Birliği'ne kaptırarak adeta onun gölgesinde kalmıştır. Bugün ise, Atlantik'ten Pasifik'e kadar uzanan "Büyük Avrupa"yı temsil etmesine rağmen, yeterince bilinmeyen bu kurum, 21. yüzyılın şartlarına uygun olarak konumunu gözden geçirmeli ve kimliğini yeniden vurgulamalıdır. Bu amaca uygun olarak da merkezini artık İstanbul'a taşımalıdır.

Avrupa Birliği'nin (AB) gelişmesi ve genişlemesi, beraberinde Avrupa Konseyi'nin (AK) geleceğinin tartışılmasına yol açmıştır. İki kurumu geleneksel olarak ayıran özelliğın, Konseyin varlık nedeninin insan hakları, hukuk düzeni ve demokrasiyi korumak olduğu; Birliğın ise daha çok ekonomik birliktelik şeklinde başlayıp siyasi birliğe dönüştüğü olarak bilinir. Ancak, Brüksel'in zaman içinde, demokrasi, hukuk ve insan hakları alanlarına da el atması, Strasbourg'un yeri ve önemini sorgulanır hale getirmiştir. Varlığını savunmak durumunda kalan Konsey, kendisinin Lizbon'dan Vladivostok'a uzanan bir kıtada, AB ile AB üyesi olmayan 47 ülkeyi bir araya getirdiğini hatırlatıyor. Bu açıdan bakılınca, Büyük Avrupa'nın iki kanadını bir araya getiren Avrupa Konseyi aslında anlamını, bünyesindeki AB üyesi olmayan ülkelerin varlığında bulmaktadır. Öyle ya, Avrupa Birliği'nin Kopenhag Siyasi Kriterleri'nin etkin hale geldiği günümüzde, aynı değerlerin yerleşmesi için çabalayan Konsey'in artık lağvedilmemesinin gerekçesi, ancak bu değerler etrafında buluşan Türkiye, Rusya, Ukrayna, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan gibi ülkelerin üyeliğidir. O halde, bugün Konsey'in merkezinin Strasbourg'da kalmasının artık anlamının kalmadığı yönündeki görüşümüzü savunabiliriz.

Avrupa Konseyi'nin Strasbourg merkezli doğuşundaki dinamiklerle günümüzün dinamikleri bir hayli değişmiştir. Demir Perde'nin düşmesi ile sınırları Berlin Duvarı'ndan Çin Seddi'ne kadar doğuya kaymış olan Konseyin yeni çekim merkezinin, bu kurumun görev alanını "AB" ve "AB-dışı" iki temel alana ayıran fay hattının geçtiği İstanbul'a kayması bir gereklilik olarak doğmaktadır. Bunu açıklamak üzere ilk önce Avrupa Konseyi'nin kuruluş hedeflerine, bugünkü durumuna ve perspektiflerine göz atılması gereklidir.

AYRIŞMA SEMBOLÜNDEN BİRLİKTELİK SİMGESİNE

Avrupa Konseyi, 2. Dünya Savaşı'nın sarstığı Avrupa'da kalıcı barışı tesis etmeyi hedefleyen siyasi iradenin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Belki de, Haçlı Seferleri'nde ve sonrasında Osmanlı'nın Viyana kapılarına dayanmasında, "tehdit dolu ötekilik" karşısında sergilenen ortak duruşun ortaya çıkardığı ilk "ortaklık bilinci" ihtiyacından bu yana, ilk defa bir "Avrupalılık ortaklığı" bu kadar güçlü bir şekilde arzu edilmişti¹. Tarihte "öteki" karşısında oluşan bu duygu, bu defa "içeriden" gelen yıkıcı ayrışma ve düşmanlık tehlikesiyle şekillenmişti.

İstikrarın birliktelikten geçeceğine inanan zamanın "Avrupacı" hareketleri, ilk kongrelerini 1948 yılında Hollanda'da Lahey'de gerçekleştirmiş, Avrupa çapında ekonomik ve siyasi birlikteliği sağlayacak bir yapının kurulması çağrısında bulunmuştur. Hatta, Kongre başkanı Winston Churchill, "hedefimiz, Batı Avrupa ile sınırlı değil... Tüm Avrupa'nın birlikteliğini hedeflemeliyiz" diye konuşacaktır.

Avrupa Konseyi'nin 1949 yılında kurulması ise, Lahey

Kongresi'nin çağrılarına bir cevap oluşturacaktır. Böylece Konsey, bu hareketin, Avrupa'da bir demokratik kurumun ortaya çıkmasını sağlayan ilk somut başarısı olmuştur. Yeni kurumun merkezi de, taşıdığı umutlara çağrışım yapan, anlamlı bir yerde seçilmişti. Almanya-Fransa sınırında bulunan ve iki ülke arasında savaşlarla el değiştiren Strasbourg şehri, başta iki komşu ülke olmak üzere, tüm Avrupa halkları arasında asırlarca süren husumetlerin sonsuza dek bitmesini simgeleyecekti.

BİRLİĞİN KAÇIRILMIŞ FIRSATI

Ancak, çok zaman geçmeden, başta Büyük Britanya olmak üzere bazı ülkelerin, egemenliklerini kısmen devredecekleri uluslar-üstü siyasi bir yapıya hazır olmadıkları, işbirliğinin uluslararası düzeyde cereyan etmesini istedikleri anlaşılacak, "Avrupacı" çevreler hayal kırıklığına uğrayacaktır. Bu nedenle, örneğin gelecekte "Avrupa Parlamentosu" olması hayal edilen Avrupa Konseyi İstişare Asamblesi (bugünkü adıyla Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi/AKPM), ortak bir parlamento değil, ulusal parlamentoların temsilcilerinin bir araya geldiği danışma platformu olarak şekillenmiştir. Sonuç olarak, "Ortak Avrupa" hayalinin bir eseri olarak ortaya çıkan Konsey'in tek uluslar-üstü unsuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi olmuştur.

Diğer yandan, uluslar-üstü işbirliği yapılanması arayışları devam etmiş ve 1951 yılında Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg tarafından belirli sektörlerle sınırlı ekonomik ortaklık oluşturmak amacıyla Brüksel merkezli bir başka kurum oluşturulmuştur: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT). İlgincidir ki, açık siyasi hedeflerle yola çıkan Avrupa Konseyi'nin aksine, belirgin siyasi amaçları taşımayan bu ekonomik çıkar birlikteliği, nihayetinde gerçek uluslar-üstü siyasi bir yapıya zemin oluşturacaktır. AKÇT'nin attığı temel üzerinde 1957 yılında Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ise, Avrupa'nın fikir babalarının hayallerini gerçekleştirmeyi başaracak, nihayetinde günümüz-

deki Avrupa Birliği'ni vücuda getirecektir. Hulasa, "Ortak Avrupa" yarışından, büyük umutların bağlandığı Avrupa Konseyi projesi değil, "Ortak Pazar" galip çıkacaktır.

KONSEY'İN KİMLİK SANCILARI

Brüksel merkezli kurumların görünürlüğüünün artarak ve faaliyet alanlarının genişleyerek Konsey'inkiler ile örtüşmeye başlaması, onu gölgede bırakmaya başlamıştır. Zaten, AKPM ile Avrupa Parlamentosu'nun toplantılarını Strasbourg'daki aynı yuvarlak salonda yapmaları, üstelik Konsey tarafından kullanılan mavi-sarı yıldızlı bayrak ve Beethoven'in "Neşeye Övgü" marşı gibi Avrupa sembollerinin, zamanla AB tarafından da benimsenmesi, Konseyin AB ile karıştırılmasına, onun bir organı olarak algılanmasına yol açacaktır. Büyük beklentilerle kurulduğundan 10 yıl sonra bu durumu, Belçika'nın Le Soir gazetesi "Altı'nın [AKÇT'yi kuran altı ülkenin] girişimi, Avrupa Konseyi'nin siyasi prestijinin bir kısmını eritti" şeklinde özetleyecektir. İlk dönemlerinden bu yana, "kurumsal rekabet" ortamında konumunu savunmak durumunda kalan Avrupa Konseyi, varlığını, kendisinin temsil ettiği (10 ülke ile başlayıp bugün 47 ülkeye ulaşan) "Büyük Avrupa" ile, Brüksel'in simgelediği (6 kurucu ülkeden günümüzde 27 ülkeye genişleyen) "Küçük Avrupa" arasında köprü vazifesini ifa etmekle anlamlandıracaktır. Ancak, zamanla bilinirliği iyice azalan Avrupa Konseyi, ikinci baharını Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılmasından sonra yaşayacaktır.

DOĞUDAN GELEN YENİ İVME

Avrupa Konseyi, Demir Perde'nin kalkması ile Doğu Avrupa ülkeleri için Batı kulübüne giriş kapısı olurken, bu yeni sayfa, Konsey'in kurucularının hayal ettiği, tüm Avrupa'yı kucaklayan kurum olmasına nihayet imkan vermiş, bir dönem için varlığını ve yerini tekrar anlamlandırmıştır.

Ancak, AK üyeliği bu ülkeler için nihai hedef olmayıp, asıl hedefleri, Avrupa'daki ortak geleceklerinin gerçek adresi olarak gördükleri Avrupa Birliği üyeliği idi. Bu nedenle, Doğu Avrupa ülkelerinin önemli kısmının 2004-2007 yıllarında AB'ye girmeleri, Konsey'in geleceğini ve AB ile ilişkilerini tekrar gündeme taşıyacaktır. Nitekim, 2005 yılında Varşova'da yapılan Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nden çıkan sonuçla, Lüksemburg Başbakanı Junker, iki kurum arasındaki ilişkiler konusunda rapor hazırlamakla görevlendirilecektir. Neticesinde, 2006 yılında yayınlanan "AK-AB: Avrupa Kıtası için Ortak Amaç" adlı rapor, her iki kurumun "aynı Avrupa hayalinin ürünü, aynı tutkunun eseri" olduğunu hatırlatarak, Konsey'in varlığının devamını savunmuş, iki kurum arasında tamamlayıcı ilişkileri ve düplikasyonun önlenmesini önermiştir.

KONSEY'İN GEÇMİŞİ VE GELECEĞİ

Avrupa Konseyi'nin konumunun daha iyi anlaşılması için, gelişim süreci dört döneme ayrılarak incelenebilir.

- 1949-1957: Konseyin, "Ortak Avrupa"nın adresi sayıldığı ve büyük umutların beslendiği dönem².

- 1957-1989: AET'nin gölgesinde "sessiz gelişim" dönemi. "Ortak Avrupa" projesi artık Brüksel ekseninde gelişmektedir.

- 1989-2009: "Büyük Avrupa" hayali tekrar canlanmıştır. Ancak, Konsey için "AB'nin bekleme odası" rolü öne çıkmış, yani eski komünist ülkelerin dönüşüm yaşayarak AB üyeliğine hazırlandığı dönem olmuştur³.

- 2009-... Konseyin "bekleme odası" fonksiyonunun hemen hemen tamamlanacağı yeni dönem başlamaktadır.

Yeni dönemde, Avrupa Konseyi'nin kimliğinin, onu AB'den açıkça ayıracak şekilde yeniden vurgulanması, görünürlüğüünün de etkileyici bir şekilde artırılması önem kazanmaktadır. Zira Konsey alanı içinde genişleyen AB, olası sınırlarına büyük ölçüde yaklaşmıştır. Dolayısıyla hem "Küçük Avrupa"⁴ ile hem de dış dünya ile ilişkilerinde Konsey'in, "Büyük Avrupa'nın gerçek adresi" konumu güçlendirilmelidir. Yukarıda ifade edildiği gibi, Avrupa Konseyi'nin Strasbourg merkezli kuruluşundaki dinamikler ile günümüzün dinamikleri farklılaşmıştır.

O zamanki şartlar, Fransa ile Almanya'nın yakınlaşmalarını gerektiriyordu. Bugünkü şartlar ise, bir yandan Avrupa kıtası içinde oluşan iki alan arasında, diğer yandan da Avrupa ile komşu

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

bölgeler ve kültürler arasında diyalogun teşvik edilmesini gerektiriyor.

Bu bağlamda, birkaç yıl içinde Balkan ülkelerinin AB'ye katılmasından sonra, genişlemenin yavaşlayacağı veya duracağı tahmin edilebilir. Zira AB'nin doğusuna bakılırsa, ne Rusya'nın, ne AK üyesi dahi olmayan Beyaz Rusya'nın, ne de Batı ve Doğu taraftarı siyasi güçlerin çekişmeleri ile istikrarsızlaşan Ukrayna'nın üyeliği AB'nin gündemindedir. Diğer yandan, coğrafi kopukluk ve en önemlisi, toprak bütünlüğü sorunları nedeniyle Gürcistan, Azerbaycan veya Ermenistan'ın, yakın gelecekte AB üyeliği söz konusu değildir. Moldova da, siyasi istikrarsızlık ve toprak bütünlüğü sorunu ile potansiyel aday olarak görülmemektedir. Ya Türkiye?

Avrupa Konseyi'ne kurulduğu yıl olan 1949'da, NATO'ya ise 1952 yılında üye olan Türkiye, Batı Avrupa'nın kurumsal şemsiyesi altına çok önceden girmiştir. Ancak, buna ve AET ile 1963 yılında Ortaklık Anlaşması'nı imzalamasına rağmen, Avrupa Birliği'ne girememiştir. Üstelik son dönemde, Fransa ve Almanya'dan yükselen seslerin onun AB'ye girmemesi yönünde yankı bulması, Türkiye'nin üyelik müzakerelerini sonu belirsiz bir sürece sürüklemektedir.

Batı ile iç içe olan ancak AB'ye istenmeyen Türkiye'ye yö-

nelik çelişkili bir yaklaşım sergilenmektedir. Onu prestijli kulübe almadan, aynı zamanda kaybetmeden bir ilişki çerçevesini bulma arzusu, zaman zaman "İmtiyazlı Ortaklık" veya "Akdeniz Birliği" gibi projelerin üretilmesine yol açmaktadır. Oysa, "AB-dışı" bir çerçevede ısrar edenler, bunun 1949'dan bu yana zaten mevcut olduğunu unutmaktadır .

AVRUPA KONSEYİ YENİDEN

Avrupa Konseyi, yeni dönemde onun "Pan-Avrupa" fonksiyonunu güçlendirecek tedbirler almalıdır. İlk, AB'nin ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı AGİT'in kurum olarak Konsey'e üye olmaları sağlanmalıdır. Bunun dışında, Konsey için iki potansiyel genişleme alanı bulunmaktadır: onunla görev alanları önemli ölçüde örtüşen AGİT'in kapsadığı Orta Asya ve Akdeniz için Birlik'in kapsadığı Akdeniz ülkeleri. Böylece, AK sayesinde

ortak demokratik standartlar alanı genişlemiş olacağı gibi, bu bölgelerin Avrupa'ya yakınlaşma arzuları da önemli bir merra bulmuş olacaktır. Konsey, çeşitliliğin ve çok-kültürlülüğün arttığı dünyada yerelden uluslararası düzeye kadar demokrasi ve iyi yönetim düşüncelerinin tartışıldığı, yeni konseptlerinin geliştirildiği bir platform olarak konumlanmalıdır.

Görünürlüğünü artırmak içinse, Konsey'in merkezi, temsil ettiği iki Avrupa'nın buluşma çizgisine taşınmalıdır. Geçmişte Strasbourg'u seçen Avrupa Konseyi, 60 yıl sonra yeni konjonktüre cevap verecek bir başkent seçmelidir. Zaten, merkezinin doğuya taşınması daha önce de bir öneri olarak geliştirilmişti. Nitekim Demir Perde'nin düşmesi halinde merkezinin Viyana'ya taşınabileceğini, AK Genel Sekreterliği Raportörü von Pfuler bir uzak görüşlülük örneği sergileyerek üstelik 1957 yılında dile getirmişti. Bu bağlamda, örneğin özgür Avrupa'nın doğuya genişlemesinin oluşturduğu yeni şartlarda, kurumun yerinin de Doğu-Batı dengesine uygun olarak tespit edilmesi ihtiyacı, 1995 yılında AGİT'in merkezinin Viyana'da seçilmesine yansımıştı. Diğer bir ifade ile, Avrupa'nın fay hattının doğuya kaydığı gerçeği dikkate alınmıştı. Bugün ise, Avrupa'nın yeni orta çizgisinde bulunan ve Konsey'in sembolik gücünü artıracak potansiyele sahip şehir olarak İstanbul öne çıkmaktadır.

NEDEN İSTANBUL?

İstanbul'un, günümüzün şartlarına cevap verecek birçok avantajı bulunmaktadır. Avrupa Konseyi'ne ev sahipliği yapacak şehir, ilk önce tüm ülkelere açık bir konumda olmalıdır. Bugün, Avrupa'nın birlikteliğini simgeleyen Strasbourg'a gidebilmek için 12 üye ülkenin vatandaşları Schengen vizesini alırken, Konsey'in 47 ülkesinin vatandaşları önceden vize almadan Türkiye'ye seyahat edebiliyor. Bunun yanı sıra, erişilebilirlik ve konaklama kapasitesi açısından da, İstanbul Strasbourg'a kıyasla daha fazla avantaja sahiptir. Strasbourg havalimanının

AK ülke şehirlerine sadece 6 uluslararası bağlantısı bulunurken, İstanbul'dan 82 Avrupa şehrine direkt uçuş bulunmaktadır. 2005 yılında İstanbul'da bulunan 53.000 otel odasına karşın, 2008 yılında Alsace bölgesinde sadece 18.931 oda mevcuttu. Yani İstanbul, Avrupa'da herkesin vize almadan direkt uçuşla en kolay gidebileceği bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Sonuçta, Brüksel'in, başkentlik yaptığı AB'ye açık olduğu gibi, AK'nın başkentinin de tüm Konsey ülkeleri için kapıları açık bir şehir olması doğal olarak beklenebilir.

SEMBOLİK ETKİ

İstanbul'un yanı sıra Doğu-Batı hatında bulunan diğer "sınır şehirleri" de mevcuttur: Kiev ve St-Petersburg. Ortak yanı "başkentlik" olan bu üç şehrin tümünün kendilerine göre özellikleri ve avantajları vardır.

İstanbul, Batı'ya ve Doğu'ya ait sayısız unsurları barındıran bir köprüdür. Aslında, 330 yılında Roma İmparatorluğu'nun merkezi olarak zaten bir anlamda Avrupa'ya başkentlik yapmış olan İstanbul, hem Doğu Roma (Bizans), Latin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti, hem de ortodoksluğun ve hilafetin merkezi olmuş bir medeniyet merkezidir.

Kiev, Batı ile Rusya arasında yerini alan sınır bir ülkenin başşehridir. Tarihte başkentliğini yaptığı Kiev Knezliği'nin - ki bugünkü Rusya, Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın öncüsü sayılır - ölüm cezasına yer vermeyen temel kanunu Russkaya Pravda, bugün Avrupa Konseyi'nin savunduğu bu prensibi henüz 11. yüzyılda benimsemişti. Öte yandan, Avrupa hayranı olan Büyük Petro tarafından Rusya'nın yeni başkenti olarak kurulan St-Petersburg ise, zaten ülkesinin "Avrupa'ya penceresi" olarak adlandırılmıştır. Ancak günümüzün şartları göz önünde bulundurulursa, İstanbul'un en erişilebilir şehir olduğu gerçeği ortaya çıkaracaktır. Zira Ukrayna'nın da, Rusya'nın da vize uyguladığı birçok Avrupa Konseyi ülkesi bulunmaktadır.

İstanbul'un sembolik seçiminin, Avrupa Konseyi için önem kazanan bir diğer

boyutuyla da anlamlı olacağı düşünülmektedir. 2005 yılında Varşova Zirvesi'nde Başbakan Erdoğan'ın altını çizdiği gibi, Konsey'in kültürler ve dinlerarası diyalog alanındaki rolü büyük önemi haizdir. Dolayısıyla, bu konuda İstanbul'un tercih edilmesi, 21. yüzyılın çok kültürlü Avrupa'sını simgeleyecek, diğer yandan Avrupa ile İslam dünyası arasında köprüleri güçlendirecektir. 2010 yılında, İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması, Kasım ayında da Türkiye'nin Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'nun dönem başkanlığını üstlenecek olması, konunun gündeme getirilmesi için önemli bir fırsat olarak belirmektedir.

SONUÇ

21. yüzyıl, Avrupa Konseyi'ne yeni bir misyon hazırlamaktadır. Konsey, bu misyonu üstlendiği takdirde Avrupa'nın diğer kurumları arasında farklı bir noktaya gelebilecek, ayrıca, daha önce Doğu Avrupa'da yaptığı gibi, Orta Asya ve Akdeniz'de "demokratikleşmenin yumuşak gücü" rolünü oynayabilecektir. Ayrıca, 800 milyonluk - ya da perspektifte daha büyük nüfusu ile dünya arenasında temsil gücü yüksek bir aktör olabilecektir.

Kaynaklar:

1. European Navigator www.ena.lu
2. Avrupa Konseyi web sitesi www.coe.int
3. Wikipedia <http://en.wikipedia.org>
4. Avrupa Birliği web sitesi http://europa.eu/index_en.htm
5. EurActiv www.euractiv.com
6. "Islam and The Construction of Europe", Roger Ballard in Shadid, W.A.R. and van Koningsveld, P.S. (eds.), Muslims in the Margin: Political Responses to the Presence of Islam in Western Europe, Kampen: Kok Pharos 1996. <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/volltexte/2009/229/pdf/europe.pdf>
7. "European Union and the Transformation of Islamic Perspectives in Turkey", Hasan Kösebalaban <http://sipa.columbia.edu/research/cdtr/pdf/HKosebalabanPaper.pdf>
8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Plan 2007-2011 www.ibb.gov.tr
9. Institut national de la statistique et des études économiques (Insee) www.insee.fr
10. Health, passport and visa: Country-by-country restrictions. KLM www.klm.com/travel/ch_en/travel_information/travel_planning/travel_clinic/visaform.htm
11. Le Conseil de l'Europe et ses limites: L'organisation paneuropéenne en pleine crise identitaire", Thibault Courcelle. Hérodote 2005- 3 (no 118) pags. 48-67. http://www.herodote.org/article.php3?id_article=172
12. "Maroc-Union Européenne : Vers un "statut avancé"", Karim Bouzalgha, Université de Cergy Pontoise, 2008. http://www.memoireonline.com/11/08/1626/m_maroc-Union-europeenne-vers-un-statut--avance0.html

Dipnotlar:

1. Avrupa için siyasi birlik fikrinin 1923 yılında Kont von Coudenhove-Kalergi tarafından "Pan-Avrupa" adlı manifestosunda ortaya atılmış olmasına rağmen, bu düşünceler asıl 2. Dünya Savaşı'nda sonra geniş yankı bulmuştur.

2. AK'nin bu rolünün zayıflamaya başlamasının ilk işareti, 1951'de AKÇT'nin kurulmasıdır.

3. Avrupa Topluluğu/Birliği'ne üyelikte geçişi kolaylaştıran Konsey, benzer rolü 1970'li yıllarda diktatörlükten çıkan Yunanistan, İspanya ve Portekiz için de oynamıştır.

4. 800 milyon insan ile AK'nin kapsadığı alan 19.535.000 km² iken, 500 milyon insanın yaşadığı AB 4.325.000 km²'dir

5. Avrupa Konseyi'nin bu işlevi, sadece Fransa veya Almanya tarafından anlaşılmamış değildir. Varlığıyla aslında Türkiye'nin Avrupa'ya ait olduğunun kanıtı olan Konsey'in, Türkiye tarafından gerçek anlamda sahiplenildiğini söylemek oldukça güçtür.

6. Juncker Raporu, Avrupa Birliği'nin tüzel kişiliğini kazandığı takdirde, 2010 yılında Avrupa Konseyi'ne üye olmasını önermiştir.

7. Örneğin, Fas 1963 yılında AET'ye üyelik talebinde bulunmuştur. Orta Asya'da ise, AGİT üyesi Kazakistan 1999 yılında AK Parlamenterler Meclisi'ne gözlemci üyelik talebinde bulunmuştur. Ayrıca, kurumsallaşmasını tamamladıktan sonra Akdeniz için Birlik'in de Konsey'e üyeliği söz konusu olabilir.

8. 2010'dan itibaren ise 9 olması bekleniyor.

9. Sadece bazı ülke vatandaşları, giriş vizelerini cüzi ücret karşılığında doğrudan sınır kapılarında alabilmektedir.

10. Ukrayna 7, Rusya ise 39 Avrupa Konseyi ülkesine vize uygulamaktadır.

